

Učitelj gradi kulturo spoštovanja

■ **Renata Pelc**, prof. mat. in fizike, 23 let poučuje matematiko in fiziko na *Osnovni šoli Dobropolje*, ves čas je tudi razredničarka. Je velika ljubiteljica narave, življenje ji lepšajo številne domače živali, ki ji poleg družine dajejo moč za delo z učenci.

Na začetku svoje službene poti, pred več kot dvajsetimi leti, sem bila prepričana, da je moja glavna naloga učencem podajati znanje. Izkušnje pa kažejo, da temu ni tako. Živimo v času, ko vsi hitimo. Staršem pogosto zmanjkuje časa zase in za njihove otroke. Nemir dnevno prenašajo tudi nanje, naše učence. Otroci se posledično pri pouku težje zberejo in so zelo utrujeni. Nekateri prihajajo iz neurejenih ali zelo revnih družin. Doma pogosto slišijo neprimerne besede, ker starši ne znajo obvladati svojih čustev. Pogosto temu sledi še nasilje. Vse to učenci prinesejo v šolo. Kako jim pomagati in z njimi graditi kulturo spoštovanja?

Razred včasih

Naloga učitelja se močno spreminja. Pred več desetletji je bila njegova glavna naloga, da je podajal znanje, če pa je nastopila težava, jo je v sodelovanju s starši rešil razrednik. Takrat so učenci živeli večinoma v urejenih družinah in popoldneve preživljali s svojimi starši v kmečkem ali meščanskem okolju ter se veliko družili in igrali z vrstniki. Učenci so staršem doma pomagali pri vsakodnevnih opravilih, hkrati pa se z njimi pogovarjali in prejeli dobro popotnico za življenje. Med tednom so običajno poslušali še večerno pravljičico po radiu in pogledali risanko na televiziji. Tudi za učenje in naloge jim ni zmanjkalo časa. Ob težavah so se sošolci iz vasi zbrali in s skupnimi močmi razrešili nastali problem. Medsebojna pomoč je bila samoumevna.

Kaj pa danes?

Danes vsi nekam hitimo. Starši prihajajo iz službe pozno popoldne, pogosto delajo tudi v soboto in nedeljo, nekateri pa še doma preko računalnika. Ozračje je pogosto napeto, vsi so razdražljivi, tako starši kot otroci. Otroci veliko časa preživijo na svojih telefonih in pred računalniki. Tehnologija je preplavila svet. To žal narekuje današnji

tempo življenja. Razdražljivost in preobremenjenost pa kradeta čas za pogovor in utrjevanje družinskih vezi. Pogosto pride do ločitev, starša pogosto živita ločeno, ker je tako življenje ugodnejše. A otroci pri tem trpijo. Od staršev prevzamejo razdražljivost, nemir in nepotrpežljivost ter to prinesejo v šolo. Učitelj bi bil v takih okoliščinah neuspešen pri podajanju znanja, če bi želel dati učencem samo intelektualno znanje. Naloga učitelja je, da podaja tudi pomembno čustveno znanje in veščine za življenje.

Razredne ure so dobra priložnost za razvijanje nove kulture

Preživljanje prostega časa pred televizijo in računalnikom je neke vrste socialna izolacija. Stik z vrstniki se zmanjšuje in otroci imajo primanjkljaje v intelektualnem in socialnem razvoju, kar je treba nadomestiti. Pri razrednih urah izvajam različne socialne igre, s čimer razvijam številne spretnosti:

- izražanje lastnega mnenja (o počutju v šoli, odnosih z učitelji, prehrani ...),
- sposobnost razumeti drugega (v krogu se pogovarjamo o problemu, ki je nastopil ...),
- konstruktivno reševanje konfliktov,

- spoznavanje sebe in drugih (pri podajanju žoge učenci povedo nekaj pozitivnega o sošolcu, ki je žogo podal),
- učenje poslušanja drugega,
- učenje obvladovanja čustev itd.

Prav tako je nujno tudi gibanje, za kar poskrbim pri pouku. Ko zaznam, da je učenec popustila koncentracija, naredimo voden o gibalno vajo. Pri tem se poleg gibanja tudi učimo.

Z učenci se zelo veliko pogovarjamo o medsebojnih odnosih. Nenehno poudarjam pomen odnosov, medsebojnega spoštovanja, poslušanja, sprejemanja in medsebojne pomoči. Hkrati jih učim, da povedo, česa nekdo ni naredil prav, in tako vzgajajo drug drugega.

Potreba po osebnem odnosu

Tudi sama se zelo trudim graditi dobre odnose z učenci. Poskušam jih razumeti in v stiski spodbuditi, jih pohvaliti, hkrati pa želim doseči njihovo razumevanje meje v odnosu učitelj – učenec. Menim, da mi to dobro uspeva in da me učenci spoštujejo, hkrati pa vedo, da sem razumevala in da se vedno lahko obrnejo name. Trudim se poslušati in slišati učence.

Šele ko je zgrajen dober odnos tako med učenci kot med učitelji in učenci, lahko pričakujemo uspeh tudi pri intelektualnem znanju. To rušijo konflikti, slabi odnosi in nasilje. Žal brez tega v šoli ne gre. Tu nastopi zahtevno delo vseh, tako učiteljev kot učencev, psihologov in drugih zaposlenih. Trudimo se, da učence naučimo reševati konflikte. Tega je danes veliko. O tem se veliko pogovarjamo. Težave rešujemo mirno, s pogovorom. Vključimo tudi starše. Nekateri se zelo trudijo in sodelujejo s šolo, zato je uspeh pri razreševanju konfliktov dober. Žal pa danes mnogi starši, namesto da bi pomagali reševati težavo, ki je nastala

v zvezi z njihovim otrokom, nastopijo proti učitelju in svojega otroka zagovarjajo ter iščejo opravičilo za njegovo neprimerno vedenje. To povzroča težave v sodelovanju in razreševanju problema, hkrati pa se otroka ne uči, kaj je prav in kaj narobe. Učenec je zmeden, ker doma posluša eno, v šoli pa nekaj drugega. Učitelj se večkrat znajde v brezizhodnem položaju. Pri tem si moramo pomagati s strokovnjaki znotraj in po potrebi tudi zunaj šole. Imamo pa tudi starše, ki ne sodelujejo s šolo, se ne odzivajo na klice in našo pošto. Takrat moramo vključiti center za socialno delo, saj sami ne moremo reševati problematike.

Foto: BS

Potrebna sta novo znanje in toplina

Učitelj potrebuje zelo široko znanje, ki presega njegovo predmetno področje, zato je nujno redno izobraževanje na različnih področjih. Veliko izobraževanj organizira šola in povabi strokovnjake, v mnoga izobraževanja pa se vključimo tudi izven zavoda. Le tako lahko kakovostno opravljamo delo učitelja, ki je vse prej kot lahko. Delo učitelja se je z leti zelo spremenilo. Naloge, ki jih opravlja danes, zahtevajo širok nabor znanj. Če je bilo še pred nekaj desetletji samoumevno, da je poklic učitelja spoštovan, danes ni več. Učitelj se mora zelo

truditi tako pri učencih kot pri starših, da si pridobi spoštovanje. Pomembno pa je, da ves čas dela strokovno. Napačna beseda lahko povzroči veliko slabe volje in nezaupanja. Naši učenci danes potrebujejo učitelja, ki jim ponudi nasmeh, toplino in prijazno besedo ter jim daje smernice za pravo pot. Zaradi tehnologije, ki učence v domačem okolju pogosto trga od pogovora, dobre knjige ter igre z vrstniki, je učiteljeva naloga, da v pouk vključuje socialne spretnosti. Pogovor, igra in tudi skupaj prebrana knjiga učence osrečujejo in jim priključijo nasmeh na obraz. Morda sta ravno hitenje in pomanjkanje časa kriva, da učenci še pogosteje segajo po računalniških igri-

cah, s čimer zapolnjujejo svoj prosti čas. Prepričana sem, da če najdemo čas za mlade, jih lahko s pogovorom in igro brez težav odtrgamo od tehnologije. Pogovor, topla beseda in prijazen nasmeh so recept za vzgojo samozavestnih in zdravih mladostnikov, ki bodo z veseljem opravljali svoj poklic in prenašali pridobljene vrednote za življenje na mlajše generacije. ◀

Literatura

- Burdick, Debra (2019): *Čuječnost za otroke in najstnike*. Domžale: Družinski in terapevtski center Pogled.
- Intihar, Darja; Kepec, Marjeta (2002): *Partnerstvo med šolo in domom*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Nelsen, Jane; Lott, Lynn (2000): *Positivna disciplina*. Tržič: Učila.
- Smith, Jim (2010): *Iznajdljiv učitelj*. Ljubljana: Založba Rokus Klett.

Spoštovanje v razredu

■ **Anica Horvat**, upokojena učiteljica slovenskega jezika, v osnovni šoli je poučevala 35 let. Bila je organizatorica kulturnih dnevnov na šoli, članica republiške skupine za evalvacijo šolskih beril, 30 let mentorica planinskih skupin na šoli (tudi vodnica odraslih), voditeljica planinske šole in inštruktorica varstva gorske narave. Izdala je štiri pesniške zbirke ter bila urednica 13 zbornikov. Leta 2005 je prejela *Šilihovo plaketo* za uspešno delo na področju vzgoje in izobraževanja v osnovni šoli.

Spoštovanje je precej subtilna stvar. Ne da se ga izsiliti, zahtevati, pričakovati ... Lahko si ga le zaslužiš ali pa ne. Ščasoma seveda. Ni le bonton ali olik, veliko več kot to je. Na njem temelji vsak odnos med vsemi udeleženci, ki se vključujejo v pedagoški proces. S poudarjanjem vrednote spoštovanja želimo razvijati veščine kulturnega vedenja, uspešnih načinov komunikacije (poslušanje, pogovor kot način reševanja konfliktov) in učenja sobivanja drug z drugim (strpnost, sprejemanje drugačnosti).

Ustvarjati pogoje za zaupanje

Na osnovni šoli sem 35 let poučevala slovenski jezik. Značajsko sem se brusila ob kolegih, učencih in njihovih starših. Doživljala lepe in težke trenutke. V zbornici je bilo najtežje takrat, ko me je nekdo mimogrede, s tako lahkotnostjo obtožil, da sem kriva samomora učenke. Brez dokazov.